

การสร้างคำในภาษาโซ่

4.1 ประวัติความเป็นมาของคนโซ่*

คนโซ่ หรือ ย่ากระโซ่ มีความเชื่อว่า พวกคนนั้นเป็นพวก "ย่า" เผ่าหนึ่ง ("บรู" ก็เป็น "ย่า" พวกหนึ่งเช่นกัน) มีถิ่นฐานอยู่บริเวณฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงแถบจังหวัดคำม่วน ทำแขก และสุวรรณเขต ในปัจจุบัน โดยมีข้อสันนิษฐานเชื่อกันว่า คนโซ่มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณเมืองมหาชัยกองแก้ว เมืองอู่ เมืองวัง เมืองย่า เมืองบก และเมืองสูง นอกจากนี้ก็ยังมีถิ่นฐานในเมืองอ่างอีกด้วย

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (2367 - 2394) ได้มีการยกทัพไปตีนครเวียงจันทน์ในราวปี พ.ศ. 2471 ในครั้งนี้ได้ทำการสู้รบกับเจ้าอนุวงศ์ซึ่งได้ปกครองพนมนครเวียงจันทน์อยู่ แต่เจ้าอนุวงศ์สู้ไม่ได้ หลบไปซ่อนตัวอยู่ที่เมืองมหาชัยกองแก้ว ซึ่งเป็นเมืองใหญ่และมีชนกลุ่มน้อยอาศัยกระจัดกระจายอยู่หลายเผ่า

* เก็บความจาก / เรียบเรียงจากเอกสารต่อไปนี้ คือ

ทองตุง หงส์พันธ์, ภาษาถิ่นแถบอุพพาน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คำสำเนา, 2519) หน้า 39 - 66.

สุรัตน์ วราจรรย์, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบประเพณีวัฒนธรรมของชาวผู้ไทย-โซ่ (สกลนคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยศรีสกลนคร, 2524), หน้า 21-27.

Jerry W. Gainey, "So-English Dictionary" (เอกสารประกอบการศึกษารายวิชาการทำพจนานุกรมระดับปริญญาโท ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524) ขณะนี้อยู่ในระหว่างการจัดทำ และจากการพูดคุยกับ มร. เกณี

Malai Lerthirunwong, "A Syntactic Description of So: An Austroasiatic Language in Thailand," pp. 1-8.

พระยาราชสุภาวดีแม่ทัพของไทย ได้ติดตามเจ้าอนุวงศ์ไปตั้งเมืองมหาชัยกองแก้ว เจ้าอนุวงศ์สู้ไม่ได้ก็ไปขอกำส้งจากญวนมาช่วยรบกับไทย โดยชิงเมืองมหาชัยกองแก้วคืนจากไทย แต่กองทัพไทยก็ได้ถอยทัพมาตั้งมั่นที่เมืองนครพนมและได้ยกทัพกลับไปตั้งเมืองมหาชัยกองแก้วกลับคืนมาได้อีกครั้งหนึ่ง การศึกครั้งนี้กองทัพไทยได้กวาดต้อนผู้คนในเมืองมหาชัยกองแก้วกลับเมืองไทยมาเป็นจำนวนมาก เพื่อไม่ให้ผู้คนเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อญวน ผู้คนที่กวาดต้อนกลับมานี้ได้มาส่งให้กับเมืองนครพนม และนครราชสีมา ด้วยเหตุนี้ปัจจุบันจึงพบชนกลุ่มน้อยอยู่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

สำหรับคนเชื้อในจังหวัดสกลนครนั้น มีอยู่มากในอำเภอกลุ่มมลายี่ จากคำบอกเล่าของศาสตราจารย์ ส่มลัวัลดี (Malai 1980: 2) พวกเชื้อที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสกลนคร มีอยู่ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

กลุ่มที่ 1 อพยพมาจากเมืองอู่ ในประเทศลาว ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณเมืองเก่า ต่อมาก็ได้อพยพไปตั้งบ้านเรือนใหม่ในเขตตำบลกลุ่มมลายี่ อำเภอกลุ่มมลายี่ในปัจจุบัน

กลุ่มที่ 2 อพยพมาจากเมืองกะแตงแกงเล็กในเขตเมืองมหาชัยกองแก้ว ในประเทศลาว แล้วอพยพข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งบ้านเรือนแถบเมืองนาบน ในปัจจุบันก็คือ ตำบลโพธิ์โพศาล อำเภอกลุ่มมลายี่ อยู่ห่างจากตำบลกลุ่มมลายี่ประมาณ 4 กิโลเมตร

4.2 ภูมิสำเนาของคนเชื้อในปัจจุบัน

คนเชื้อนับตั้งแต่อพยพมาจากตอนเหนือของประเทศไทยลาว ราวคริสต์ศตวรรษที่ 19 ก็ได้อพยพถิ่นฐานลงมาทางใต้เรื่อย ๆ มาจนถึงถิ่นฐานในปัจจุบันแถบริมฝั่งซ้ายและขวาของแม่น้ำโขง ได้แก่บริเวณริมฝั่งซ้ายแถบจังหวัดคำม่วน ทำแขก ลูร์รณเขตในประเทศลาว ส่วนบริเวณริมฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ได้แก่ จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำ นอกจากนี้ยังมีคนเชื้ออาศัยกระจัดกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ แถบภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกด้วย ส่วนจังหวัดที่มีคนเชื้ออาศัยอยู่มาก คือ

1. จังหวัดสกลนคร มีอยู่ในอำเภอกลุ่มมลายี่ อำเภอพรรณานิคม อำเภอเมือง และอำเภอล่องดาว

2. จังหวัดนครพนม มีอยู่ในอำเภอท่าอุเทน อำเภอศรีสงคราม อำเภอบ้านแพง อำเภอเมือง และอำเภอปลาปาก อำเภอนาแก
3. จังหวัดมุกดาหาร มีอยู่ในอำเภอเมือง อำเภอดงคำเขาวง อำเภอคอนตาล และอำเภอดงหลวง
4. จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่อำเภอเขาวง อำเภอกุฉินารายณ์ และอำเภอลำเตี้ย
5. จังหวัดหนองคาย มีอยู่ในอำเภอโพนพิสัย
6. จังหวัดชลบุรี มีอยู่ในอำเภอพนัสนิคม
7. จังหวัดปราจีนบุรี มีอยู่ในอำเภอรัญประเทศ

4.3 ระบบเสียงภาษาไทย

4.3.1 ลักษณะพยางค์

พยางค์ในภาษาไทยแบ่งออกเป็น 2 แบบใหญ่ ๆ คือ พยางค์หลัก และพยางค์รอง

ก. พยางค์หลัก มีโครงสร้างของพยางค์เป็น c(c)v(c)(c) หรือ c(c) v(c)(c) ซึ่งจะเป็นพยางค์ที่ได้รับการลงเสียงหนักเสมอ

ข. พยางค์รอง หมายถึงพยางค์แรกของคำซึ่งไม่ได้รับการลงเสียงหนัก ซึ่งมีโครงสร้างของพยางค์เป็นพยัญชนะนาสิก (ม-) หรือ cv (c)

ส่วนโครงสร้างของคำในภาษาไทยที่มีความคล้ายคลึงกับโครงสร้างของคำในภาษาบาลี และกฤ คือ คำส่วนใหญ่จะมีสองพยางค์ คือพยางค์แรกจะเป็นพยางค์รอง และพยางค์ที่สองจะเป็นพยางค์หลัก ซึ่งมักจะมีเสียงยาวกว่าพยางค์รอง

ตัวอย่าง

blaaj	ขาว
ʔapajh	ฝ้าย
waʔ	พุ่มนี้
ŋkiŋ	เอว

4.3.2 ลักษณะน้ำเสียง

ลักษณะน้ำเสียงของพยางค์มีความสำคัญต่อระบบเสียงในภาษาไทยมาก ลักษณะน้ำเสียงของพยางค์แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- ก. ลักษณะน้ำเสียงที่ 1 หรือลักษณะน้ำเสียงปกติ
- ข. ลักษณะน้ำเสียงที่ 2 หรือลักษณะน้ำเสียงต่ำทุ้ม ซึ่งจะแสดงไว้โดยใส่เครื่องหมาย (grave accent) เหนือสระตัวแรกของพยางค์หลัก

ตัวอย่าง

<u>ลักษณะน้ำเสียงปกติ</u>		<u>ลักษณะน้ำเสียงต่ำทุ้ม</u>	
mpii	พริก	mpii	"แม่....."
mat	ถัดไป	màt	นัยน์ตา
palih	ตึง	palih	พลิก

4.3.3 พยัญชนะ

4.3.3.1 พยัญชนะเดี่ยว

พยัญชนะเดี่ยวมีทั้งหมด 21 หน่วยเสียง ดังนี้

	ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
อโฆษะ-ลิกล-กัก	p	t	c	k	?
อโฆษะ-รนิต-กัก	ph-	th-	ch-	kh-	
โฆษะ-กัก	b-	d-			
นาสิก	m	n	ɲ	ŋ	
เสียดแทรก		s-			h
เปิด	w	l	j		
		r			

4.3.3.2 พยัญชนะควบกล้ำ

พยัญชนะควบกล้ำทั้งที่เป็นพยัญชนะต้นและท้าย จะมีแต่พยัญชนะ

ควบกล้ำ 2 เสียง คือ

ก. พยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะต้น

pl-	pr-	phr-	bl-	br-
	tr-	thr-		
kl-	kr-	khl-	khr-	

ข. พยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะท้าย

-w? -j? -jh

4.3.4 สระ

ภาษาไทยมีสระสั้น สระยาว และสระประสมรวม 27 หน่วยเสียง ดังนี้ คือ

4.3.4.1 สระเดี่ยว

		หน้า	หลัง
ปิด	ิ	ใ	ุ ู
ครึ่งปิด	เ	เอ	อ ๑
ครึ่งเปิด	ะ	เะ	๑ ๑๑
เปิด		า	๑.๑ ๑๑.

4.3.4.2 สระประสม

io	uo	uo
ia		ua

4.4 วิธีสร้างคำในภาษาโซ

วิธีสร้างคำในภาษาโซ ก็เหมือนกับวิธีสร้างคำในภาษาชุกและภาษาบรู กล่าวคือ จะมีการสร้างคำด้วยการเติมหน่วยศัพท์คือ เติมหน่วยหน้าศัพท์และหน่วยกลางศัพท์ลงหน้าหรือ กลางศัพท์และการใช้คำซ้ำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.4.1 การเติมหน่วยศัพท์

4.4.1.1 เติมหน่วยศัพท์เพื่อเปลี่ยนคำกริยาให้เป็นคำนาม

ก. เติมหน่วยศัพท์เพื่อเปลี่ยนคำกริยาแสดงอาการเป็นคำนาม
ที่มีความหมายเป็นสิ่งที่ใช้ประกอบการทำกริยา ได้แก่ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือสำหรับประกอบ การแสดงกริยานั้น ๆ หน่วยเติมศัพท์ที่มีหน้าที่นี้ คือ หน่วยหน้าศัพท์ ma- la- ra- ran- N- sa- ʔa- และหน่วยกลางศัพท์ -an- ตัวอย่างเช่น

หน่วยหน้าศัพท์ ma-

1 ก. patùh ไล่ข้าวเปีย : "ไล่เครื่องแกงที่ผสมกับข้าวเปีย
caʔ patùh ʔabaŋ ทำแกงหน่อไม้

ทำ ไล่ข้าวเปีย หน่อไม้

matùh ข้าวเปีย

matùh ʔabaŋ แกงหน่อไม้

ข้าวเปีย หน่อไม้

1 ข. thee โคน (ผล หรือหนวด)

mathee ผิดโคน

1 ค. diək อากาศพุ่งออกมาอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากแรงดันของน้ำ

mediək กระบอกฉีดน้ำ

หน่วยหน้าศัพท์ la-1 ง. lawə~ lawə เสื่อย (ก.)lawə~ lawə เสื่อย (น.)

1 จ. takwəl หมอนหัว

lakwə หมอนหน่วยหน้าศัพท์ ra-

1 ฉ. tabeh* ตกเปิด

rabeh เปิด

1 ช. ?apwək พัด (ก.)

rapwək พัด (น.)หน่วยหน้าศัพท์ N-

1 ซ. kap กัด ขบ "งับ"

kap เครื่องตักสัตว์ "สิ่งซึ่งใช้งับ"

1 ฅ. ?atwəp กลม "ปิด"

atwəp ฝา "สิ่งซึ่งใช้ปิด"หน่วยหน้าศัพท์ ran-

m 1 ฉ. tiet ทุหิน (เสี้ยนด้วยยางไม้ที่ได้จากการเผาไหม้)

rantiet เหล็กเก่า ๆ เช่น เสียม ฆาตโก ซึ่งใช้เป็นภาชนะรองรับ
ยางไม้ชนิดหนึ่งที่ใช้เสี้ยน

1 ฎ. kiit ฝนยา (โดยเอาเปลือกไม้ หรือรากไม้มาฝนกับหิน)

rankiit ดินสับมีด "สิ่งซึ่งใช้ฝน"

* ดูคำอธิบายเกี่ยวกับรากศัพท์ซึ่งมี 2 พยางค์ใน ข้อ 1.7.2 หน้า 5

หน่วยหน้าศัพท์ sa-

- 1 ฉ. biəŋ เสียง เปียง
 prèe biəŋ baaj สะไบเสียง "เอาผ้ามาห่มเสียงบ่า"
 ผ้า เสียง บ่า
sabiəŋ สะไบ "ผ้าซึ่งใช้ห่มเสียงบ่า"

หน่วยหน้าศัพท์ ?a-

- 1 ช. pàk สะพาย (ย่าม ปิ่น)
pàk kataa สะพายตะกร้า
 สะพาย ตะกร้า
?apàk เลื่อยทรง "ล้อซึ่งใช้สะพายเพื่อยทรง"

หน่วยกลางศัพท์ -an-

- 1 ท. piaj พาย
paniaj ไม้พาย
 1 ด. taa ต่อ (นก)
tanaa นกต่อ

ข. เติมหน่วยศัพท์เพื่อทำให้คำกริยาแสดงอาการเป็นคำนามที่มีความหมาย
 เป็นผลอันเกิดจากการแสดงกริยานั้น หน่วยเติมศัพท์ที่มีหน้าที่นี้คือ หน่วยหน้าศัพท์ ?a-N-
 ma- ta- sa- ra- pa- ka- และหน่วยกลางศัพท์ -in- ตัวอย่างเช่น

หน่วยหน้าศัพท์ ma-

- 2 ก. clip สิบหมากพลู
macip หมากพลูที่สิบม้วนแล้วใช้ถวายเป็นหรือใช้รับแขก

หน่วยหน้าศัพท์ ta-

- 2 ข. pal ยัตยาไล้รู้
- tapal ครกไม้ "สิ่งซึ่งมีลักษณะเป็นรูกว้างใหญ่อันเกิดจากการกระทำบางประการ
- tapal pùh thraa ครกตำข้าว
- ครกไม้ ตำ ข้าว
- 2 ค. kaa เพาะ (กล้า)
- takaa ตักกล้า "ผลจากการเพาะ"

หน่วยหน้าศัพท์ sa-

- 2 ง. baal ฉาย ส่องไฟ
- sabaal แล่งสว่าง "สิ่งที่ได้จากการฉายหรือส่องไฟ"
- sabaal màt แล่งที่ส่องเข้าตา
- แล่งสว่าง ตา

หน่วยหน้าศัพท์ pä-

- 2 ฉ. de? ทำชุป
- pade? สิ่งที่ได้จากการทำชุป มีลักษณะคล้ายปลาร้า
- 2 จ. takuəŋ พาด ทอด (เพื่อเดินข้าม)
- pakuan ~makúəŋ สะพาน "สิ่งที่ใช้พาดเพื่อเดินข้าม"

หน่วยหน้าศัพท์ ra-

- 2 ช. padah ระเบิด กระเดาะ (ปาก) "ทำให้มีเสียงดัง"
- padah bəŋ? กระเดาะปาก
- กระเดาะ ปาก
- radah ข้าวตอก "ผลจากการทำให้ข้าวเปลือกแตกออกเพราะความร้อนและมีเสียงดัง"

- 2 ช. kacoh ถ่มน้ำลาย
 racoh น้ำลาย "สิ่งที่เกิดจากการถ่มน้ำลาย"

หน่วยหน้าศัพท์ ?a-

- 2 ฉ. pòk ชัก "ทำให้เป็นฟอง"
 ?apòk ฟอง "สิ่งที่ได้จากการชัก"
 ?apòk bɔ? น้ำลายพุ่งปาก
 ฟอง ปาก

หน่วยหน้าศัพท์ ka-

- 2 ญ. baak ฟันให้เป็นรอย
 kabaak ~ kubaak แผลเป็น "สิ่งที่เกิดจากการฟันให้เป็นรอย"
 kubaak
 2 ฎ. tɔɔm ต้ม
 katɔɔm ข้าวต้มมัด "ผลที่ได้จากการเอาข้าวเหนียวไปต้ม"

หน่วยหน้าศัพท์ N-

- 2 ฉ. ?aseɲ ฝนเชือก
 ɲseɲ ~ ɲcheɲ เชือก

หน่วยกลางศัพท์ -in-

- 2 ฎ. cɔh ปลุก (พืช)
 cinɔh พืช
 2 ท. cɔ? ผูก (ไข่อะไรมัดก็ได้)
 cina? ของที่มัดรวมกัน

- 4 ง. ʔapeet* ตัวเห็บ (สัตว์)
lapeet คำที่ผู้ใหญ่เตือนเด็กว่าอย่าทำอะไรที่เริ่มสนใจในเรื่องผู้ชาย
 โดยเปรียบเทียบว่าเป็นตัวเห็บ

หน่วยหน้าศัพท์ ku-

- 4 จ. piar ดอกไม้
kupiar โรคผิวหนังชนิดหนึ่ง มีลักษณะเป็นตุ่มพองขึ้นมาแล้ว
 แตกบานออกเหมือนดอกไม้

หน่วยหน้าศัพท์ ʔa-

- 4 ฉ. suul ทาส
pan suul เป็นทาส
 เป็น ทาส
ʔasuul ข้า บ่าว "ผู้มีลักษณะเหมือนทาส"
 4 ช. cileeg* ชีตา ชีมุก
ʔaleeg ชันยาเรือ "ของมีลักษณะเหมือนคล้ายชีมุก ชีตา"

4.4.1.3 เติมหน่วยศัพท์เพื่อทำให้คำกริยาเป็นคำแยกประเภท

หน่วยศัพท์ที่มีหน้าที่ให้คำกริยาแสดงอาการเป็นคำแยกประเภท
 (คำลักษณนาม) คือ หน่วยหน้าศัพท์ ʔa- และหน่วยกลางศัพท์ -an- ตัวอย่างเช่น

* ดูคำอธิบายเกี่ยวกับรากศัพท์ 2 พยางค์ ใน ๖๐1.๗.๒ หน้า 5

หน่วยหน้าศัพท์ ra-

- 5 ก. wòk กอบ (ข้าว ทราย) (ก.)
 wòk bah กอบฝุ่น
 กอบ ฝุ่น
 rawòk กอบ
 m̀noj rawòk หนึ่งกอบ
 หนึ่ง กอบ

หน่วยกลางศัพท์ -an-

- 5 ข. p̄il ม้วน (เสื่อ กระดาษ) (ก.)
 p̄il sab̄iəŋ ม้วนสะไบ
 ม้วน สะไบ
 pan̄il ม้วน
 m̀noj pan̄il หนึ่งม้วน
 หนึ่ง ม้วน
- 5 ค. pòk พก เช่นเอาสิ่งของที่มีลักษณะเป็นห่อซ้อนไว้กับตัว เช่น
 พกห้อยยา หรือหมากพลู
 panòk ห่อ (พก)
 m̀noj panòk หนึ่งห่อ (พก)
 หนึ่ง ห่อ (พก)

4.4.1.4 เติมหน่วยศัพท์เพื่อทำให้คำบ่งชี้เป็นคำกำหนดประเภทของคำนาม

การเติมหน่วยศัพท์เพื่อเปลี่ยนคำบ่งชี้ให้เป็นคำกำหนดประเภทของ
 คำนาม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้คือ

- ก. เติมหน่วยศัพท์เพื่อทำให้คำบ่งชี้เป็นคำกำหนดสิ่งของ หรือ
 กำหนดลักษณะการกระทำ หน่วยเติมศัพท์ที่มีหน้าที่นี้คือ หน่วยหน้าศัพท์ kha--ha- sa-
 และ ʔa- ตัวอย่างเช่น

หน่วยหน้าศัพท์ kha-~ ha-

6 ก. naj ด้ ด้
khanaj~hanaj บดด้ คราวด้

๘๗ hanaj เล็ริจคราวด้ (แन्हหรือ)
เล็ริจ คราวด้

หน่วยหน้าศัพท์ sa-

7 ข. kii นั้น
sakai อย่างนั้น
ʔalaj ʔòò sakai เขาว่าอย่างนั้น
เขา ว่า อย่างนั้น

7 ค. ʔawi?* อันนั้น
sawi? (ทำ) อย่างนั้น
ta? sawi? ทำอย่างนั้น
ทำ อย่างนั้น

หน่วยหน้าศัพท์ ʔa-

7 ง. naj ด้ ด้
ʔanaj (ของ) อันด้ คนด้
ʔanaj khəŋ ʔamʔ? (ของ) อันด้ (เป็นของใคร)
(ของ) อันด้ ของ ใคร

7 ฉ. kii นั้น
ʔakii (ของ) เหล่านั้น
ʔakii khəŋ ʔamʔ? ของเหล่านั้นเป็นของใคร
(ของ) เหล่านั้น ของ ใคร

* ดูคำอธิบาย เกี่ยวกับรากศัพท์ ๘๗๖๖๘ ใน ๑.๗.๒ หน้า 5

หน่วยหน้าศัพท์ ta-

- 10 ค. tic เสียบ
 tatic ทำให้เสียบ

หน่วยหน้าศัพท์ ra-

- 10 ค. thoot ถอด
 rathoot ทำให้หลุดออก

หน่วยหน้าศัพท์ ?a-

- 10 ค. pin หมุน หัน
 pin mian หันหน้า
 หัน หน้า
 ?apin ทำให้หมุน
 ?apin lùà kàthè? ทำให้ล้อเกวียนหมุน
 ทำให้หมุน ล้อ เกวียน
- 10 ค. pu? มีทอง
 throv pu? ช่างตีทอง
 ช่าง มีทอง
 ?apu? ทำให้ทอง
 ta? ?apu? ?alaj ทำให้ผู้หญิงมีทอง
 ทำ ทำให้มีทอง ผู้หญิง

ข. เติมหน่วยศัพท์เพื่อทำให้คำกริยาแสดงอาการเป็นคำกริยาที่มีความหมายเป็นการิตแสดงการกระทำที่หวังจะให้ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ (Causative benefactive) หน่วยเติมศัพท์ที่หน้าหน้ากนี้ คือ หน่วยหน้าศัพท์ ?a- ตัวอย่างเช่น

11 ก.	<u>mpɿɿj</u>	อาบน้ำ (ตนเอง)			
	?a <u>la</u> j	<u>mpɿɿj</u>	də?	ผู้หญิงอาบน้ำ	
	ผู้หญิง	อาบน้ำ	น้ำ		
	?a <u>pɿɿj</u>	อาบน้ำให้			
	?a <u>pɿɿj</u>	də?	?wɔk	kaɔk	อาบน้ำให้เด็ก
	อาบให้	น้ำ	ให้	เด็ก	

11 ข.	<u>buət</u>	บวช		
	ŋian	<u>buət</u>	งานบวช	
	งาน	บวช		
	?a <u>buət</u>	ทำพิธีบวชให้		
	?a <u>buət</u>	lakùaj	ทำพิธีบวชนาคนให้	
	ทำพิธีบวชให้	คน		

ค. เติมหน่วยหน้าศัพท์ ?a- เพื่อเปลี่ยนคำกริยาแสดงอาการให้เป็นคำกริยาที่เป็นสาเหตุให้เปลี่ยนแปลงกล่าวคือ เป็นคำกริยาที่ทำให้ผู้อื่นเปลี่ยนอาการ หรือเปลี่ยนสถานที่ หรือเปลี่ยนสภาพ ตัวอย่างเช่น

12 ก.	<u>bic</u>	นอน		
	<u>bic</u>	kùu	สัปหงก	
	นอน	นั่ง		
	?a <u>bic</u>	เอาไปนอน		
	?uu	?a <u>bic</u>	raneen	อุ้ให้เด็กนอน
	อุ้	เอาไปนอน	เด็ก	

12 ข.	<u>pɔk</u>	จับ เกาะ		
	ceem	<u>pɔk</u>	นกเกาะ	
	นก	เกาะ		

ʔapok เอาเกาะไว้

ʔapok klòŋ ciriək เอา (เด็ก) เกาะหลังควาย

เอาเกาะไว้ หลัง ควาย

๗.เติมหน่วยหน้าศัพท์ ta- เพื่อทำให้คำกริยาแสดงอาการมี

ความหมายว่าการแสดงอาการนั้นเป็นการเล่แสร้งมิใช่เป็นเรื่องจริงสั่ง (pretending)

ตัวอย่างเช่น

13 ก.	bic	นอน
	<u>tabic</u> *	แกล้งนอนหลับ
13 ข.	tèet	เทศน์
	<u>tatèet</u>	ลองเทศน์

จ. เติมหน่วยหน้าศัพท์เพื่อเปลี่ยนคำกริยาแสดงอาการให้เป็นคำกริยาแสดงสภาพอันเป็นผล ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการแสดงกริยานั้น (resultance stative) หน่วยหน้าศัพท์ที่มีหน้าที่นี้ คือ หน่วยหน้าศัพท์ la- และ ra- ตัวอย่างเช่น

*ข้อสังเกต คำนี้หน้าจะเป็นคำประสมระหว่าง taʔ + bic > tabic

ทำ นอน

"ทำเป็นนอน" > แกล้งนอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยหน้าศัพท์ la-

- 14 ก. ?abuul* (อาการ) เมาะเหล้า หรือเมาะอาหารเป็นพิษ
labuul สภาวะที่อยู่ในขณะเมาะ
- 14 ข. ?apilit* (อาการ) หลับ
lapilit สภาวะที่อยู่ในขณะหลับ

หน่วยหน้าศัพท์ ra-

- 14 ค. bit (อาการ) ปิด (เช่น ปิดปอ ปิดหัว)
rabit สกษณะฟันเป็นเกลียว
rabit rabiaw เถาถั่วฟันเป็นเกลียว
- 14 ง. ja? (อาการ) เหยาะ
raja? สกษณะของเหลวที่ไหลออกมาที่ละหยด

จ. เติมหน่วยหน้าศัพท์ ra- เพื่อให้คำกริยาแสดงอาการ
 เป็นกริยาที่มีความหมายเป็นการกระทำร่วมกันหรือกระทำโต้ตอบกัน (reciprocal)
 ตัวอย่างเช่น

- 15 ก. piən เปลี่ยน
rapian เปลี่ยนกัน
- 15 ข. peh ฆ่า
 ?amə? peh ?acilit ?an ใครฆ่าเขา
 ใคร ฆ่า ให้ตาย เขา
rapeh ฆ่ากัน
 ?an rapeh เขาฆ่ากัน
 เขา ฆ่ากัน

* ดูคำอธิบายเกี่ยวกับรากศัพท์ วิชา ๒ พยางค์ ใน ๕๐๑.๖.๒ หน้า ๕

- 15 ค. pok จับ เกาะ
 rapok จับกัน เกาะกันอยู่
- 15 ง. wòo พุด บอกล่าว เล่า
 ŋkùa? mpajh wòo ntròo สันไม้ได้พุดอะไร
 สัน ไม้ได้ พุด อะไร
 rawòo พุดคุยกัน
 ʔan rawòo เขาพุดคุยกัน
 เขา พุดคุยกัน
- 15 จ. tam ชน ปะทะ
 ratam ชนกัน
 ròt ratam รถชนกัน
 รถ ชนกัน

ข. เติมหน่วยศัพท์เพื่อทำให้คำกริยาแสดงอาการเป็นกริยาที่

ความหมายบ่งถึงการกระทำกริยาซ้ำ ๆ หลายครั้ง (repetitive or intensive)

หน่วยเติมศัพท์ที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ หน่วยหน้าศัพท์ ci- ku- และ N- ตัวอย่างเช่น

หน่วยหน้าศัพท์ ci-

- 16 ก. tak ตัก
 tak kàn talɨŋ ตัก (ดิน) เพื่อเสริมคันนา
 ตัก ดิน ตลิ่ง
 cítak ตัก (เสิร์ฟ) อย่างรวดเร็วและรีบด่วน "ตักแล้วตักอีก"
 cítak ʔiit dɔ? ตักน้ำ (จากบ่ออย่างรวดเร็ว)
 ตัก (เสิร์ฟ) เอา น้ำ
 อย่างรวดเร็ว
- 16 ข. wíal ฟาด

kuan wial... co? ม้วนฟาดไล่

ม้วน ฟาด ไล่

ciwial ฟาด 2-3 ที

16 ค. cèt ทิ่มแทง (ความหมายทั่วไป)

cicèt สัก "เอาของแหลมมาทิ่มแทงตามผิวหนังหลาย ๆ ครั้ง"

thraa cicèt ข้าวสัก "ข้าวที่ได้จากการเอาของแหลมทิ่มลงไปในดิน"

ข้าว สัก แล้วหยอดเมล็ด"

16 ง. cùoj? หา

cùoj? cilii biik rabeh หาไล่เตือนเป็นเหยื่อตกเบ็ด

ขุดหา ไล่เตือน เหยื่อ ตกเบ็ด

cicùoj? ค้นหา "หาแล้วหาอีก"

หน่วยหน้าศัพท์ ku-

16 จ. kaaj คู่

kukaaj คู่แล้วคู่อีก

16 ฉ. tiin เหยียบ

kutiin เหยียบย้ำ "เหยียบแล้วเหยียบอีก"

หน่วยหน้าศัพท์ N-

16 ช. tiip (รู เอ็ม) ตีบ (ตา) ตี

ntiip ตี ตระหนี่ "ตีบแล้วตีบอีก"

16 ซ. tiin เหยียบ (เหมือน 16 ฉ.)

ntiin ย่ำ

ข. เติมหน่วยหน้าศัพท์ ku- เพื่อให้คำกริยาแสดงอาการ
เป็นกริยาที่มีความหมายเป็นการกระทำที่ไร้เป้าหมาย (random) ตัวอย่างเช่น

- 17 ก. pic ยุต
pic prùŋ ยุตหลุม
 ยุต หลุม
kupic ไปยุตหาสัตว์ใต้ดิน "ไปยุตกัน"
- 17 ข. pèc พัน
kupèc พันนี้พันนั้น

ฅ. เติมหน่วยหน้าศัพท์เพื่อให้คำกริยาแสดงอาการเป็นกริยาที่
มีความหมายเป็นคำสั่ง หน่วยหน้าศัพท์ที่มีหน้าที่นี้ คือ หน่วยหน้าศัพท์ ci- กับ ha-
ตัวอย่างเช่น

- 18 ก. mpɛɛk แบ่ง
mpɛɛk múnk แบ่งมรดก
 แบ่ง มรดก
cipɛɛk "แบ่งกันซี"
- 18 ข. ci? กิ่ง
 ?ah ci? คายกิ่ง
 คาย กิ่ง
cici? "กิ่งซี"

หน่วยหน้าศัพท์ ha-

- 18 ค. pit ปิด (ใช้เฉพาะกับวิทยุ และโรงเรียน)
hapit "ปิดซี"
- 18 ง. peh เลิก หยุด
hapeh ให้เลิกทำ
hapeh sə? pə? (สั้น) ไม่ให้ไป
 ให้เลิกทำ ไป

4.4.2 การใช้คำซ้ำ

วิธีสร้างคำใหม่ด้วยการใช้คำซ้ำ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
การซ้ำคำแบบซ้ำเสียงอย่างสมบูรณ์ การซ้ำคำแบบซ้ำเสียงบางส่วน และการซ้ำคำแบบซ้ำ
ความหมาย

4.4.2.1 การซ้ำคำแบบซ้ำเสียงอย่างสมบูรณ์

การซ้ำคำแบบซ้ำเสียงอย่างสมบูรณ์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้คือ
ก. การซ้ำเสียงอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้หน่วยคำไม่อิสระที่ไม่
มีความหมายกลายเป็นคำขยายกริยาแสดงอาการ คำขยายนี้แสดงความถี่ หรือความต่อเนื่อง
ของการกระทำกริยา ตัวอย่างเช่น

19 ก. pèl pèl ลักษณะของคนพูดมาก

rawò pèl pèl พูดไม่หยุดปาก

พูด มาก

19 ข. m̀ǹwt m̀ǹwt อย่างซ้ำ ๆ (ใช้เฉพาะคน)

cia m̀ǹwt m̀ǹwt กินอย่างซ้ำ ๆ

กิน อย่างซ้ำ

19 ค. ɲuom ɲuom เคลื่อนไหวขึ้น ๆ ลง ๆ ของแก้ม "เพียบพยับ"

?abaat ɲuom ɲuom เคี้ยวเพียบพยับ

เคี้ยว เพียบพยับ

ข. การซ้ำเสียงอย่างสมบูรณ์เพื่อให้หน่วยคำไม่อิสระที่ไม่
มีความหมายกลายเป็นคำขยายกริยาแสดงสภาพ คำขยายนี้แสดงความมากของสภาพที่เกิด
ขึ้น ตัวอย่างเช่น

20 ก. mal mal (อ้วน) มาก ๆ

pl̀ǹk mal mal อ้วนตุ้ต๊ะ

อ้วน มาก ๆ

20 ข. ròṅ ròṅ (แดง) ระเรื่อ "แดงกว่าปกติ"

tameeṅ kusaw ròṅ ròṅ แก้มแดงระเรื่อ

แก้ม แดง ระเรื่อ

ค. การซ้ำเสียงอย่างสมบูรณ์เพื่อทำให้หน่วยคำไม่มีอิสระที่ไม่มีความหมายกลายเป็นคำขยายคำนาม ตัวอย่างเช่น

ความหมายกลายเป็นคำขยายคำนาม ตัวอย่างเช่น

21 ก. wùṃṃ wùṃṃ. . . สลัว ๆ ไม้ ๆ

tajah wùṃṃ wùṃṃ (เห็น) เจาตะคุ่ม ๆ

เงา สลัว

4.4.2.2 การซ้ำคำแบบซ้ำเสียงบางส่วน

การซ้ำคำแบบซ้ำเสียงบางส่วนแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ

ก. การซ้ำพยางค์รองและพยัญชนะต้นกับพยัญชนะท้ายของพยางค์

หลัก หรือซ้ำเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายเพื่อทำให้หน่วยคำไม่มีอิสระที่ไม่มีความหมายกลายเป็นคำขยายคำกริยาแสดงสภาพ ตัวอย่างเช่น

22 ก. ?wət ?ət (ร้อน) อบอ้าว

karəṅ karəṅ (ผอม) กร็อง

ข. การซ้ำเสียงสระและพยัญชนะท้ายเพื่อทำให้หน่วยคำไม่มีอิสระ

ที่ไม่มีความหมายเป็นคำกริยาแสดงสภาพ ตัวอย่างเช่น

23 ก. twt pwt ส้ำสั้น

ruṅp riap twt pwt รูปร่างสั้น

รูป ร่าง ส้ำสั้น

ค. การซ้ำเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เพื่อทำหน่วยคำ

ไม่มีอิสระที่ไม่มีความหมาย ให้เป็นคำนาม ตัวอย่างเช่น

- 24 ก. ŋkiŋ ŋkaŋ กิ่งไม้เล็ก ๆ หลายอัน ที่ตกอยู่กระจัดกระจาย
 24 ข. ŋkit ŋkùət ต้นรัก
 24 ค. ŋkip ŋklap ผีเสื้อ

ง. การซ้ำเสียงพยัญชนะต้น เพื่อทำหน่วยคำอิสระ ซึ่งเป็นคำพยางค์
 หลักให้เป็นคำนามประเภทคำซ้อน ตัวอย่างเช่น

- 25 ก. ntriap* nròk กระต่อม
 25 ข. ceem cejh นก
 25 ค. prèe pruk ผ้าขาวม้า

4.4.2.3 การซ้ำคำแบบซ้ำความหมาย**

การซ้ำคำแบบซ้ำความหมาย คือ การนำหน่วยคำอิสระที่มีความหมาย
 เหมือนกันสองหน่วยคำ มาซ้อนกันเพื่อให้เกิดเป็นคำใหม่ที่ยังคงความหมายเดิมแต่เป็นสำนวน
 โพบเพราะกว่าตัวอย่างเช่น

- 26 ก. saang dong saang suu สร้างบ้านหรือสร้างเรือน
 สร้าง เรือน สร้าง เรือน

ศูนย์วิทยพัชกร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*คำที่ขีดเส้นใต้เป็นหน่วยคำอิสระ ใช้เฉพาะกับตัวอย่างที่ 26 ทั้งหมด

**
 ดูคำอธิบายเกี่ยวกับการซ้ำคำใน ข้อ 1.7.5 หน้า 6